

بدلیه فرستاده شود که از روی همان رفتار کنند عدلیه حافظ حقوق محدود مردم است باید در جواب این لایحه خبلی تا یکدشود که زودتر جواب آن فرستاده شود و در باب بودجه عدلیه همانطور که گفته شد باید رجوع شود بوزیر مالیه و از آنجا بمجلس بیاید و در باب اینکه ما ورین عدلیه بولایات نرفته اند و از این حیث مردم شکایت دارند صبح نوشته شده حکام هم حق العمل میگيرند و هم حقوق خوبست در این باب هم رجوع شود بوزیر مالیه و در باب تمبر هم متعلق بدیوان محاسبات است بمقیده بنده ابدأ کمیسیون برای این مسئله لازم نیست بلکه اساس همانست که عرض شد باید به کمیسیون عدلیه تاکید و اسرار شود که قوانین عدلیه را زود تر تنقیح کرده به مجلس بدهند.

آقا میرزا مرتضی قلیخان - بمقیده بنده رجوع شود بیک کمیونی که در آنجا وقت نظر کرده هر یک از مطالب آن کراچ بهر کجا است ارجاع شود حالا اذمان و کلا درست مسوق بمطالب این لایحه نیست و اینطور هم که داخل در جزئیات شده مذاکره شود نتیجه حاصل نخواهد شد چنانچه فعلا در باب بودجه وزارت عدلیه اشتباه شده است و طلب در بودجه وزارت عدلیه نیست بلکه در اینجا متصور اینست که یک حقوقی فعلا برای اجزاء معین کرده اند که آن حقوق باید ماه بماه با آنها برسد و بمقیده بنده باید این لایحه رجوع بکمیسیون بشود.

نایب رئیس - این لایحه باید تجزیه شود آنچه راجع بکمیسیون عدلیه است با آنجا رجوع شود و آنچه هم متعلق بمالیه است رجوع بکمیسیون مالیه گردد مطالب متفرقه را هم کمیسیون فوق العاده رسیدگی نماید.

آقا شیخ محمدعلی - اینکه می فرمائید رجوع بکمیسیون عدلیه شود ثبت الارش هم نقش اصلا کمیسیون عدلیه نیست تا اینکه رجوع با آنجا بشود کمیونی که اعضای آن غیر معلوم و حضای رئیس آن غیر معین و احوال صورت کمیونی پیدا نکرده چطور میشود مطلبی با آنجا رجوع کرد دیگر اینکه این ترتیبی را که در این لایحه نوشته شده اگر آن کمیسیون عدلیه هم نباشد نمیشود با آنجا رجوع کرد زیرا که آن کمیسیون بجهت قوانینی که متعلق بشرعیات است مذاکره می نماید و اینکه در آن لایحه نوشته اند متعلق بامورات داخلی عدلیه است ربطی بکمیسیون ندارد باید اینگونه لوابج را هیئت رئیس پس از ملاحظه آنچه راجع بهر کجا است رجوع کنند.

نایب رئیس - هیئت رئیس تمام اینها را دیدند و ملاحظه کردند و آنچه که راجع بهر کمیسیون است رجوع میشود حالا آنچه که راجع بکمیسیون عدلیه است به آن کمیونی که فعلا برقرار است رجوع میشود و آنچه هم که راجع بمالیه است بکمیسیون مالیه رجوع میشود باقی از مطالب دیگر هم یک کمیسیون موقتی انتخاب میشود که زود تر آنها را ملاحظه کرده جوابی برای آنها بنویسند بمجلس بدهند و این بجهت مصله تمام خواهد شد اینقدرها طولی ندارد و حالا این کمیسیون را اگر صلاح میدانند بنده همی اشخاص که در نظر دارم معین نمایم چون و کلای محترم غالباً در کمیسیون فوق العاده

که تشکیل شده هستند لهذا اشخاصیکه انتخاب نکرده ام از این افراد است.
(حسینی خان) (سیدالحکما) (آقا میرزا محمد) (آقا شیخ یوسف) (وکیل التجار) (حاجی محمد ابراهیم وازن)

وکیل التجار - این اشخاصی که انتخاب شده اند و بملاوه همه دیگر اکثر آنها در کمیسیون عرایض هستند و بنمید بنده این لایحه عدلیه هم همان کمیسیون عرایض رجوع شود بهتر است.

ادیب التجار - عقیده بنده هم همین است که رجوع بکمیسیون عرایض شود زیرا که اولاً چند تن از علماء و کلا در آنجا هستند و علاوه معان وزارت عدلیه هم اکثر اوقات بجهت توضیحات در کمیسیون عرایض حاضر میشود پس همین کمیسیون عرایض رجوع شود بهتر است و در بعضی از مطالب از معان وزارت عدلیه هم توضیح خواسته میشود

نایب رئیس - بقیه بنده رجوع بکمیسیون عرایض بشود بهتر است گمان این است که دیگر امروز فرصت اینکه داخل موضوعی که برای امروز معین شده که نتیجه لایحه وزیر جنگ بود نخواهیم داشت خوب است چند نفری که اجازه نطق خواسته اند مطلب خود را اظهار نمایند

موتس الممالک - بنده در باب تفاوت عمل یزد میخوام اظهار نمایم اگر چه ختم شده ولی من باب توضیح عرض میکنم که این مسئله بزدهمان است که آقای امضاء السلطنه چند روز قبل اظهار داشتند معرک دارند و این حرف مورد توجه نشد ابتدا تفاوت عمل علاوه بر آنها تعمیم نشده هفتاد و هشت هزار تومان فرع مالیات آنجا است که چهل و چهار هزار تومان آن از باب تفاوت تیولات است که خود صاحبان تیولات متقبل شده اند باید بدهند و در این مسئله باید دقت شود

آقا ملاحسن وارث - از این حادثه که واقع شده مردم منتظر اند اگر نتیجه بدست آمده اظهار شود که موجب اسکت مردم بشود

نایب رئیس - این مطلب را قبل از اینکه مجلس مستمع بشود از جناب رئیس استفسار کردیم که چیزی اظهار شود گفتند چون هنوز نتیجه بدست نیامده امروز مسکوت عنه بگذاریم ولی اگر لازم است جناب مستشارالدوله که یکی از اعضاء آن کمیسیون هستند احوالات خود را اظهار نمایند

آقا ملاحسن وارث - بلی اگر لطف فرموده اظهار فرمایند ضرر ندارد

مستشارالدوله - پوشیده نیست که در چند روز قبل برای استعکام روابط و اتحاد بین ملت و دولت کمیونی تشکیل شده که بعضی القات را از مقام سلطنتی بنماید و مشغول بانکار شدند و امروز هم بر هر کس معلوم شده که تا روابط بین دولت و ملت مستحکم نشود هیچ کاری از پیش نبراهد رفت این بود که کمیسیون بطور فوق العاده تشکیل شده و مشغول کار بودند که این اتفاق افتاد لهذا مشغول مذاکرات و اصلاح این رابطه شده و قیامین مذاکرات بعمل آمده و اقدامات غیر مستقیم و مستقیم هم شده ولی از این اقدامات تا کنون نتیجه کامل بدست نیامده است چیزی که هست از اقدامات امروز یعنی تمهید این سه نفر در وضع مطابرات رسم تلگراف قدری اسباب وحشت مردم فراهم آمده حتی از آذربایجان هم

بی در پی تلگراف میشود که جهت قطع مغایرات چیست مقصود این است که این ترتیب فی الجمله باعث یریشانی حواس کمیسیون شده معذرا الان هم مشغول اقدامات و مذاکره هستند و یکی از وسایط هم شاهرزاده نیرالدوله است که آمده اند و با حضور حجج اسلام مشغول مذاکره هستند و وزرا هم احضار شده اند این اقدامات از طرف کمیسیون شده ولی چیزی که هست کمیسیون هنوز نمیتواند راپورت کامل از اقدامات خود بدهد زیرا که نتیجه کامل بدست نیامده فقط همین بود که بنده عرض کردم و تا کنون هم از اقدامات خود باس حاصل نکرده است و امیدوار است که اصلاح شده و نتیجه صحیح گرفته شود .
(مجلس وقت فروپ ختم شد)

مذاکرات یکشنبه ۱۴ جمادی الاولی ۱۳۲۹

دارالشورای ملی
مجلس بر حسب معمول دوساعت و ربع بنزوب مانده سرآ منقذ گردید پس از مدتی مذاکره در یک ساعت قبل از غروب از دماغانی شد لایحه که از طرف مجلس برای تقدیم حضور همایونی نوشته شده بود که با هیئتی از وکلا شرفیاب حضور همایونی شوند دفعه اول و دوم آن قرائت شده عموماً مطالب مندرجه در لایحه را تصویب کردند و اساسی هیئتی که مقرر شد با لایحه شرفیاب حضور همایونی شوند از قرار ذیل است :
آقای حاجی امام جمعه - حاجی شیخعلی نوری حاجی میرزا علی آقا - حمام الاسلام - آقا میرزا طاهر - حسینی خان نواب .
وما انشاء الله عین لایحه را در روز آتیه درج و منتشر خواهیم کرد .

مذاکرات دارالشورای ملی

شنبه ۱۶ جمادی الاولی ۱۳۲۹

یک ساعت بنزوب مانده مجلس منعقد شد خلاصه مذاکرات جلسه قبل قرائت گردید
رئیس - بعد از آن که آن روز مجلس مقدس رای داد که هیئتی از طرف مجلس مقدس بحضور مبارک اعلیحضرت همایونی شرفیاب شده و لایحه که از طرف مجلس نوشته شده بود تقدیم حضور مبارک شود برای شرفیابی وقت خواسته بودیم و برای امروز وقت را معین فرمودند لهذا هیئت مزبور شرفیاب شده و لایحه را تقدیم داشتند در جواب فرمودند که جواب را نوشته خواهم فرستاد بعضی فرمایشات شفاهی هم فرمودند که ما حصل آن این بود که من همان طوری که از سابق کمال همراهی و مساعدت را با مجلس مقدس داشتم حالا هم دارم و خواهم داشت و من خود عاشق این اساس هستم و جواب لایحه هم صادر فرستاده خواهد شد این بود فرمایشات اعلیحضرت همایونی .

وکیل التجار - بنده متعیرم از اینکه وقتی که یک هیئتی بحضور اعلیحضرت همایونی مشرف می شوند غیر از اظهار همراهی از اعلیحضرت همایونی چیزی شنیده و دیده نمیشود و در واقع غیر از اینهم نباید باشد و از طرف نمایندگان ملت هم فیرا جز بیان امور از مجرای قانون و جریان قانون تا کنون چیزی دیده نشده و با اینحال بنده نمیدانم از چیست که اینگونه اسباب اختلال فراهم میآید و برای چیست و عاقبت آن معلوم نیست که چه می شود و بدیهی است که مجلس شورای ملی تا کنون غیر از صلح

و جرات‌های وارده بر قلوب ملت کاملاً التیام پذیرفته بود که باز مفسدین بی‌ایمان نداده برای اختلال روابط پادشاه و رعیت و قایم چند روز قبل را حاضر و احوال ماه ذریعده را بوجهی شدیدتر و در ظرف دو روز از حاصل زحمات دو ساله قسمت کلی رها نمودند از جمله اصل نهم و دهم در دوازدهم و چهاردهم و بیست و سوم را که روح قوانین اساسی است نقض نموده مجدداً نوهال امید را که به هزاران آه و تدبیر و خون دل در قلوب رعایا می‌ریخت از بیخ و بن بر انداخته بجای آن پاس و حیرت و پاس و شدت نشانده اند مخصوصاً در موقه‌یکه سرحدات مملکت دچار مضطربات عظیمه است نفاق خانه بر انداز خانگی را پایان شدت حادثه نمودند که خاطر مقدس همایونی را مثل مسامی و کلای ملت و وزرای دولت و قوای مادی و معنوی مملکت که ناشی از اطاعت رعیت است مشغول هم دیگر سازند و بر مقاصد سوم خود پردازند بدهی است که دوام این حال ملازم است با اضطلاع دولت قویم و قدیم ایران و ایرانی مسلمان که بمدلول فرمان قضا جریان استاد اول از آب حیات حب الوطن من الایمان آب خورده با بیداری حواس بطور خاص تشنه حفظ حقوق خویش است متحمل نخواهد شد که ایران و اسلام خود را با هر چه در او هست آلت بازیچه چند نفر مفسد درباری ببند دستخط همایونی که روز جمعه بر تفرقه مددوی رعایا که بطور صالح و حلم قهر کسور واقع بر قوانین اساسی و اعاده حقوق قهر خویش را متظلم استندعا میگردند بهر تدبیر و اصرار بود از طرف مجلس شورای ملی که در طی تمامی طریق چهاره ساعی است بموقع اجرا گذارده شد ولی این اقدام و امثال آن از قبیل سرشک آزرخ پاک کردن است در حالتیکه خون دلها در فوران و کلبه ایران در هیجان است نقض قوانین اساسی از شمال تا جنوب و از مشرق تا مغرب ایران را باناله و افغان پر کرده که اگر این ناله و فریادها یکجا جمع شود خدای نخواست چه آهنگ مغالفتی از آن ظهور تواند کرد بالجملة تکلیف بر و کلای ملت خیلی سخت شده انتظار مردم طهران و نشار ولایات در اعاده احترام قوانین و اصلاح کلی امور آن بان در تزیید و فرصت و مجال را از دست میبرد آنچه بطور قطع بر عقلای مملکت ثابت شده است ملت واقعی این همه خرابی‌ها و تکرار اتفاقات ناگوار که کسان عهد و دیشبه دلها را یک جا می‌شکند و حرمت قانون بانوامیس سوگند اسلامی را یکسره بر طرف می‌کند دو چیز است اولاً شبهات مفروضین تاکنون مانع شده است که در قلب شاهانه این این اعتقاد راسخ شود که در سلطنت مشروطه تمامی امور در تمامی اوقات باید در مجاری قانونی سیر نماید تا اصول ذیل قانونی اساسی از لفظ معنی رسد .

(اصل چهل و چهارم) شخص پادشاه از مسؤولیت مبرا است و وزرای دولت در هر گونه امور مسئول مجلس هستند .

اصل ۴۵ - کلبه قوانین و دستخط های پادشاه در امور مملکتی وقتی اجرا میشود که با مضای وزیر مسؤول رسیده باشد و مسؤول صحت مدلول فرمان و دستخط همان وزیر است .

اصل ۵۷ - اختیارات و اقتدارات سلطنتی همان است که در قوانین مشروطیت حاضره تصریح شده است .

اصل ۶۴ - وزراء نمیتوانند احکام شفا می یا کتبی پادشاه را مستمسک تر از داده سلب مسؤولیت از خودشان نمایند در صورتی که کلبه امور از جزئی و کلی در مجرای وزارت خانهها فیصل پذیرفت مسؤولیت نیک و بد آن از شخص همایون شامشامی مرتفع و بر عهد و وزراء تحقق می یابد مقدس مقام منیب سلطنت تمامه محفوظ میماند والا در صورت بی اطلاعی وزیر از فلان امر کلی یا جزئی ایراد مسؤولیت بر آن وزیر بعینه است از طریق عدل و عقل خارج است و در اساسیکه بیچاره هزار ساله عقلا حکمای جهان مرتب شده است البته تصور چنین امری رویه و هجیب نمیکند که فعل ضروراً زبده مسؤول باشد .

ثانیاً آنچه بیقین یوسته است افراس مفسدین چند که دشمن ملت و دولت و خائن شخص شخص همایونی هستند در میان نیت یک و فطرت تابناک همایونی که از مزایای سلاطین عظیم الشان است و حقوق رعایای صدقت شمار حایل و حاجبند و هرساعت خاطر مقدس ملوکانه را بر سر رانتهای جاب بیکند که باخیر و صلاح عامه فرسنگها مسافت دارد و در دقیقه باقای شبهات مفرضانه قلب شاهانه را از ایمانی اصول و شروطیت و قوانین اساسی منصرف ساخته باقتضای خود خواهی و استبداد ذاتی خودشان یاد راه خدمت بمصلحت غیر متابعت قوانین مملکتی را گویا در حضور مبارک مغایر شئون سلطنتی جلوه داده بقدر امکان و بهر فرصتی که میبایند خاطر مقدس را بر ابقای الفاظ و اهداف معانی اصول قانون و امیدارند اهدا نامادی که کسور واقع بر قوانین اساسی جریان نشده و اعاده احترام قانون بعمل نیامده است و در آینه کلبه امورات در مجاری قانونی حل و فصل نشود نمایندگان ملت را اطمینان کامل حاصل نکرد که بر حفظ تمامی حقوق ملت قادر خواهند بود و بشکل آنچه تا حال واقع شده بار دیگر نقض عهد و قانون نخواهد شد .

مذاکرات پنجمین هیئت اجتهاد اولی ۱۳۳۶
دو ساعت قبل از غروب مجلس بطور سری منعقد شد پس از مدتی مذاکرات سه ربع قبل از غروب علنی شده شرحی که از طرف عموم انجمنها بمجلس مقدس عرضه شده بود از قرائت ذیل قرائت گردید عرض حال نمایندگان انجمنهای ملی حاضر معترضه امضاء کمیسیون رئیس مجلس مقدس شورای ملی شیدانه ارثانه سه روز است که تنگنایهای کثیره از طرف امضاء انجمنها و سایر اشخاص با اداره مرکزی تلگرافخانه فرستاده اند که بولایات مخابره شود تا اکنون مخابره نکرده هم را توقیف کرده اند چون سدرامه مخابرات خصوص در این موقع وضع حایه بکلی مخالف آزادی و حریت و مواد قانون اساسی است علیهذا از امضاء کمیسیون رئیس استندعا میشود که باید مقام رد مانع و انسداد ابواب مخابرات لطفاً بر آمده که رفع وحشت عامه ناس از این فقره بشود یا اجازه فرمایند که صاحبان تلگراف خود مستقیماً با اداره تلگرافخانه مرکزی رفته تلگراف چیان را مجبور نمایند که تلگرافات مخابره و متعاطیه بشود استندعای ثانی آنکه بذل مرحمت فرموده زودتر جوابی صادر شود که تکلیف معلوم گردد .

آقای سید حسن تقی زاده - دوسه روز است که این مسئله در بین مردم خیلی شهرت داشته است ولی امروز بهتشی درجه رسیده و این فقره اسباب هیجان فون العامه مردم خواهد شد و بموجب قانون اساسی نمی شود جلو مضایرات را سحرفت علاوه بر جلو گیری نمودن پول مردم را هم می گیرند و مردم هم لابد بجهت رسانیدن مطالب خود نمی توانند قاصد از اینجا بکرمان بفرستند بعقیده بنده اگر چه نقض قانون اساسی شده امامجلس شورای ملی با اتهام اقتدارات خود بر قرار است و می تواند حفظ قوانین را نماید پس مجلس باید مستقیماً در این کار اقدام نموده و بوزارت داخله اکیداً بنویسند که رفع این مانع را نمایند زیرا که محتمل است آشوب بزرگی شود و علاوه بعد از تحقیق مامتفقاً از شخصی که مرتکب این کار شده اظهار نفرت نموده و او را خارج از این ملت میدانیم .

آقای میر زام تقی قلیخان - بنده از این بابت خیلی چیز ها شنیده ام بعد خواستم تحقیقات کنم آنچه تحقیق کرده ام چنین نیست تلگراف را هیچ مخابره نکنند یا تلگرافات را توقیف نمایند مقصود اینست که تلگراف امروز را فرادایس فردا مخابره میکنند و عمده چیزی که محل اشکال است این است که اگر کسی بخواهد تلگرافی بنماید در آن شمار بعضی از مطالب داشته باشد یا اینکه مورد توهم نسبت بعضی از مراتب شود آن تلگراف را اقا می کنند و در صورتی که تلگرافخانه باید محل اسرار مردم باشد و همیشه آن مطلب مستور بماند این مسئله اسباب اشکال شده اما اینکه هیچ تلگراف را مخابره نکنند و توقیف نمایند این مطلب گویا حقیقت ندارد تلگراف میشود ولی پس از چند روز .

سیدال حکماء - اصل بیست و سیم قانون اساسی که راجع باین مطلب است در اینکه تلگرافات آزاد است نقض شده و این بیاعت کرا را آمده اند و اظهار شکایت کرده اند که هر چه تلگراف میدهم مخابره نمیشود البته در این خصوص لازم است که مجلس اقدامی نماید .

آقای شیخ حسین - بنده عرض میکنم آنچه آقای میر زام تقی قلیخان گفتند صحیح است ولی وقتی که این قانون اساسی نوشته میشد خیلی در این ماده گفتگو ها شد شخصی در موقع لزوم میخواست تلگراف نماید وقتی که در آن موقع آن تلگراف مخابره نشد موقع آن گذشته دیگر فایده ندارد پس خود این تأخیر نقض قانون است و همان طور که جناب تقی زاده گفتند باید بوزارت داخله نوشته شود که دفع این معذورات بنمایند .

آقای سید حسین - این هیجان ملت چند روز است که هست و هر روز میباید در اینجا که به بینند چه خبری شده و تلگرافات هر روز از ولایات آمده و میباید و هیچ جوابی از آنها داده نشده است خود این ندادن جواب اسباب اضطراب و تشویش و هیجان آنها خواهد شد و این تلگرافانی که از ولایات برای و کلایا بعنوان مجلس میباید برای این است که تمام و کلا بدانند و مسروق بدانند مطلب شوند و باید تمام آن تلگرافات در مجلس قرائت شود استندعا میکنم که اجازه بفرمایند آن تلگرافات قرائت بشود تا اینکه و کلا ملت بدانند